

ШОДУНАВКА.

Бр. 20.

Београдъ 14. Мая.

1848.

НАПРЕДЪ И НАТРАГЪ.

Die Opfer der Willkür werden Märtyrer, und
der Drud welt sittliche Kraft. Was unterdrückt wer-
den sollte, breite sich nur weiter aus. Was man
mit Gewalt nehmen wollte, war durch Gewalt zu
befaßten versucht.

Tschirner.

Напредъ! србски лабудови,

Гласть слободе зове васъ,

Напредъ! храбри соколови,

Куцнуо в светый часъ.

Напредъ! вели малый таласть,

Кад' у просторъ мора свог'

Сылно стреми с' за тылый часъ,

Да с' избави смрада злог'. — 1.)

Напредъ! храбрый србскій роде,

Куцнуо в светый часъ,

Напредъ! нек' нась светци воде

И божества силный гласть!!

Напредъ! веле сунца зраци

Кад' наступи тавна ноћь,

Бѣже зоромъ црни мраци

Силна с' рађа свѣту моћь. — 2.)

Напредъ! трубомъ славе труб'мо,

Самосталност зове нась,

Напредъ! главе хидри сруб'мо,

Сад' в време, сад' в часъ.

Напредъ! славуй пѣсомъ явля

Кадъ наступа већь есенъ,

Брзо ширя своя крила

И прелеће лют' студень. — 3.)

Напредъ! бран'мо майчинъ взыкъ

И народность драгу свымъ,

Напредъ! браћо сад' на браникъ,

Да застрипи душманинъ.

Напредъ! вели духъ живота

У простору природе,

Напредъ! вели токъ планета

Васеленске слободе. — 4.)

Напредъ! бран'мо вѣру свету,

Прадѣдова обичай,

Напредъ браћо сви на мету,

Славе наше звичай.

Ко в Србинъ, рођенъ юнакъ,

У ком' србска врвца вре,

Нека диже србскій барякъ,

За народность нека мре.

Свак' нек' бритку сабљу паше

Нек' излази на майданъ,

Свак' нек' добра коня яши,

Наста време, дође датъ. —

Права крвлю заслужена,

И све земљъ и нынъ край,

Повратимо браћо мила

То в среће наше рай!!! —

Напредъ; дакле Срби сада,

Куцнуо в светый часъ,

Напредъ! зове света правда,

И слободе силный гласть.

Напредъ! Бога есть задатакъ,

Напредъ! вели вѣчность намъ,

Напредъ! виче свакій юнакъ,

Напредъ! браћо благо вам'!!! — 5.)

Натрагъ бѣдни ради пужу,

Служе робски ловцу свомъ — —

Док' несмену црну кожу

Са првеномъ люскомъ зломъ. — — 6.)

Натрагъ! риче сѣверъ лютый,

Кад' изъ зяла лети, хой!

На развитку мразомъ прети,
Да с' у пупакъ спрати свой. — — 7.)

Натрагъ! виче свакій подлацъ
У народной борби сад',
Страши с' смерти, носи ланацъ
Тешкій робства, зато рад'. — — 8.)

Б. Л. Фрушкогорацъ.

- 1.) Вода, кою таласъ изъ обале мора излів, стреми се опеть натрагъ у корито свое, и тимъ избавля се одъ трулежи и смрада злогъ. — Народъ губи народность, име, взысь вѣру свою, и прелнива се у туђе народе, кои се даде одъ другогъ народа удручити и погазити, нарочито онда, кадъ се поцѣпа, у раздору и неслоги живи, и кадъ едно не сачнива тѣло, кадъ в страшливъ и незна мужествено свои права бранити, таковыи народъ везна, шта в народный поносъ. —
- 2.) Са исходомъ сунца раја се свѣту новъ животъ, тако исто просвѣщеніе и слобода поставля цѣло човечество и свакій народъ у ново быће, и дав му познати иѣгово право достоянство и опредѣљеніе на земљи.
- 3.) Птице нагономъ природе оставлю земљу, гдѣ лютя зима влада, и како ова наступа, лете и бѣже у предѣле, гдѣ благодатно сувце грѣ; заръ народъ преваренъ и одъ другога удрученъ, на вѣкове ланце робства да носи? — Заръ народность свою, име свое, взысь свой, и крвлю добывена права свои, да несме ни напоменути, а камо ли бранити и уживати? — Зато, напредъ! србски вitezови!!!
- 4.) У плавомъ, слободномъ, неизмѣрномъ и непостижномъ простору небеса и свѣтова божіји.
- 5.) У рату свакій правый юнакъ виче: „Напредъ!“ бо ри се храбро и юнчики, и тражи побѣду у борби противъ непріятеля да одржи; — има л' србски юнака јошъ, кои су кадри за слободу, народность, име, взысь, за права своя, крвлю и животомъ наши прадѣлова саслушена, за самосталность и независимость свою, на полѣ марсово напредъ извићи, успаване духоже србства изъ дубокогь сна, мртвила и гвоздија пробудити и побудити, да подъ заставомъ чести и славе народне у скупу, животъ свой на жертву принесу, потомству свомъ златній вѣкъ осину, нарочито сада, кадъ в свѣту истине и правде, мановеніемъ божіјимъ, савт свѣтъ озарю, и кадъ се сунце слободе на свакомъ поднебију родило. —
- 6.) Свакій глупъ народъ, кои в научио робски своме мучителю повиновати се, неосетљиво тешке окове робства носи, и ярамъ робски чини му се златантъ, — докъ му мучитель кожу нездере, месо и срце непозаба, да сашь смелеть остане, оваковъ народъ, ако в страшливъ, онъ пузи по праху и дав се газити и у туђу народе преливати, и непрестано натрашке иде као раца, докъ се необаре в црну свою люску са црвеномъ непромѣнне, тако исто народъ, ако се збогъ свое глупости, ленности и немарности у туђу народе прелиј, онъ опеть зато остав робомъ, докле га в годъ кадаръ мучитель подъ уздомъ држати, и докле му свѣту истине мановеніемъ божіјимъ не сине. — Народъ пакъ Србскій, кои в

храбаръ и юначанъ, знао в свою народност и достоинство ове уважити и задатакъ будущности свое Александровымъ мачемъ рѣшити. —

- 7.) Тираны свагда народе у тами држе, и како се свѣтъ истине појви, одма га у развитку свомъ угушити старао се. — Тако исто Мађари, азијски дошлици, огласили су: слободу, единакости и братство, али то само за себе и за свое Мађаре, а за друге, подъ угарскомъ круномъ живеће народе, нема слободе, нема единакости, нема братства, ће то инсу по ныновомъ мышљињу народа, него файт различне стоке или свина, — зато, ако хоће да буду участница слободе, единакости и братства, нека се одреку свое народности, свогъ имена, свогъ єзыка и найпосле свог вѣре, нека уче, говоре и пишу мађарски, па ће онда быти народа у Мађарской, и единака права уживати съ двумъ Мађарима. О да лѣпе слободе, единакости и братства у Мађара!!! Зато свакій Србинъ, кога в Србији родила и матерњимъ млекомъ задоила, и у кога срцу крв юнчака тече и кои духомъ прадѣлова наши лише, напредъ! На полѣ марсово, за народность, име, сзыкъ, вѣру, и за права народна!!! — Чуйте Срби, Славонци, Хрвати, Далматинци, Праморци, Крайнци, Сремци, Бачевани, Банаћани, Барањаци и остала браћа Србска и Славенска, кои подъ угарскомъ круномъ живите, напредъ!!!
- 8.) Подлаци и страшливи люди, кои се смири плаше, волу у тешкомъ робству живати, и у туђе народе прелити се, него л' за слободу и народность свою умрети. Вѣчно проклетство таковима!!! —

НЕШТО О ЦРНОЙГОРИ. *)

(Саобщито Веніаминъ Бороцки ѕромонахъ.)

У време србски краљева припадлежала є Црнагора ќѣ областни одъ Зете, коя є одъ србскомъ престолу припадлежећи кнезова управљана была. Изъ историје познато є, да є у другой половини 14. столѣтја кнезъ Георгије Балша (у земальскомъ єзыку такође Баоша) надъ Зетомъ владао. Онъ се съ једномъ кћери последнѣгъ независимогъ србскогъ владателя Лазара, кои є у битки, за Србију тако несретной, съ Турцима на Косовомъ полю 15. Јуна 1389-те године, пао, оженјо **), и био съ једномъ у својој области сакупљномъ армадомъ већъ на путу, да своме

*) Види: Reisen und Landerbeschreibungen der älteren und neueren Zeit и проч. стр. 10.

**) Кнезъ ѕ Лазарь имао 5 кћерји: 1) Мару за Вукомъ Бранковићемъ, 2) Слену за Николомъ de Гага барономъ скромнимъ, потомъ палатиномъ угарскимъ, 3) Десну за Балшомъ или Баошомъ обадве Зете управитељемъ, 4) Вукосаву за Милошемъ Обилћемъ, 5) Милеву, најмлађу, коју мати Милица Балзити I., султану, за жену даде. Имао в 3 сына, најстарији: Стеванъ, кои є по смрти иїговой био деспотъ Србскиј, и звао се Стеванъ Лазаревићъ, другиј в

тасту помогне, ал' га вѣсть о жалостномъ концу напоменуте битке предусретне, и нѣму натрагъ вратити се поводъ даде. Продрзльво дѣло другъ зета Лазарева, Милоша Обилића *), кој се у непріятельской стань одважи, и султана Алуцата распори, битки, коя в Србию свое самосталности лишила, пре него што се мыслило сразити се, и пре него што «Балша» приспѣти могао, поводъ е подало. —

НАЙБОЛЬ ВРЕМЕ.

«Я самъ наиболъ време,» казала в прощность. У моїй великой дворани наћићешъ рай, прву лѣпу жену, првогъ лѣпотъ човека, првогъ харфонисту, и юнака и мудраца, у свакомъ художству и знанию првогъ вѣштака и прву вѣштакиню. Свю времена произнаћења су моя, садъ се само то прави, што самъ я одре радила. Нис ли мой Дедалусъ, кој кодъ васть овде у воздуху лети? Нис ли мой Хомеръ, кој кодъ васть пѣва? Говоръ и писмо одъ мене происходи. У моїй дубокой шупљини а самъ художества сакрила, коя се бадава траже, и моя дѣла и дѣянія чудо побуђую. Сви су отцеви кодъ мене, кодъ васть су пакъ сва дѣца. Я самъ Бога нашла и нѣга вамъ на утѣху дала. По свимъ видовима мора будућностъ опеть къ мени натрагъ. Кодъ мене в твоє рођенѣ, твоя любавь, прва суза и првый смѣхъ; сва установљења происходе одъ мене. Я кошамъ очаяњю гробъ, и уништожавамъ муке. Безъ мене бы стояла земля јошъ исподъ воде потопа; Исаильт морао бы јошъ цигљ у Египту пећи, народоизселѣніе тутии јошъ варварски по вашимъ землямъ, Вар-

бы Волкъ, кој с у младости безъ супружества умро, а трећий с име отца свогъ добио в Лазаремъ нарећенъ, али нечовечномъ смрѣ одъ Турака скончao се. (Обширнѣ читай првљжњив читателю Ранће Историје Сербовъ част. III. књ. 8. § 6. 7.).

*) Милошъ в зато отишао у стань непріятельской, што му в тасть онако напио: „Напішь теби Милоше вино ово заедно съ чашомъ (сербрномъ пуномъ) ако с и донешено о предатайству твомъ.“ А онъ ни какво узмућенъ саѣти лицемъ, неявљоћи, узме чашу и испи; потомъ устане и рекне цару: „Царе Лазар! овде виши свађама, ни препиранјама ћесто, кадъ непріятель већ у прпправности стон, сутрашњи ћу данъ самимъ дѣломъ и обвинитељи тога лажљива и осветљива, и мене тврда у вѣрности цару показати.“ Веде да в отишао съ друговима свонимъ Миланомъ Топличаниномъ, и Иваномъ Косаччићемъ. (Обширнѣ читай Ранћене Историје частъ III. одъ стр. 51. — 52.).

толомей се у Паризу јошъ крви, и Липиска вебы бреме съ рамена людски скинула. Я правимъ одъ дѣвойке жену, одъ дѣтета човека, и изъ чаше фантазије јошъ піс старацъ са усхићенимъ младо веселѣ, кое я у мени имамъ. О мени се по дугимъ вечерима приповѣда. Историја є моя, у нѣномъ котлу, пуномъ мучења и несрѣће, кувамъ я мудростъ за човека и жену. Я правимъ люде паметне, ёръ ји старе чинимъ. На мои леђи носимъ одавде нյове будалаштине, и са сунђеромъ заборавности грѣхе нյове избрисујемъ. Я самъ Вавилонъ разорила и Содому истргла. Школе самъ сазидала, пркве и высокий судъ. Анатему и разколничке судове самъ отерала. Никаквогъ занатлів нема, коме небы хальине, покриваче и зидове однела. Я самъ временима гробъ, ёръ сви дани у мене доле пропадаю, и временима самъ мати, ёръ сва одъ мене происходе. На моимъ ногама вучемъ безконечностъ, коју будућностъ на глави својой носи. Ако ни једногъ дана више не буде, то ћу я јошъ быти, я живимъ одъ мои штета и никадъ неумиремъ. Хвалите ме, ёръ самъ промѣну показала.«

„На твоимъ хвалама,“ одговори будућностъ, „ніс ништа. Теби є савъ животъ истекао. Твое є сво быће само єзыкъ садашњости. Я ћу опетъ дѣствително быти, и долазимъ на данъ. Ты си пакъ за ништа проклета, и за свою смрть са гвозденимъ ланцима везана. Нисамъ ли ти я твое дане при послала; и нису љ' све твое радости и добродѣтельни и людји и заведеніја кодъ мене једнпуть быле. Я самъ сама пре была него ти. Будућностъ є свакадъ, я немамъ никакову смрть. Све надежде любе ме, и све жеље ме моле. Мени принадлежи безсмртје са нѣномъ вѣрномъ нестрпљивошћу. У момъ крилу лежи смрть, и животъ небросногъ свѣта, и шта ћу јошъ просути, невиди нико. Я самъ утѣха падни држава и изгубљены биткї, и јесамъ кралевима страшило, младой невѣсти радость, и пакао на да се одъ мене избавленю. Шта є было, я могу опетъ пробудити другогъ Лутера, другогъ Хомера — зато важимъ я више него прошлостъ.“

Противъ обои постави садашњость граничу. „Истина мала самъ,“ рече она, „али я јесамъ. То нико казати неможе осимъ мене. Могу ме, како хоће, называти, ратуюћомъ или несмысленомъ, я самъ опетъ найболя одъ свю времена, ёръ — я живимъ!“

А. Николић.

О прилагат. „матерній, ня, нѣ.“

Како је прилагателно ово образовано, и не требе нагађати; а ели ово добро, то ћемо видити, када се обазремо на свойство србског језика присвояваоћи прилагателни, а после и на народни говор. Присвояваоћа прилагателна излазе на питању чиј, чија, чије од род. единств. суштствителни, када се последић писме је на инъ или а на овъ измене; и. пр. трава, е, трапинъ; — мунња, нње, нњинъ; башчованъ, а, овъ; мати, тере, рипъ и т. д. Тако Србина када упитамо за његове матере убрадач: чиј ти је ово убрадачъ?, онъ ће одговорити: материинъ; и книжевникъ нашъ даље, када га ко упита: чијмъ језикомъ говоришъ? зашто небы одговорио: материинъ; него каже: материинимъ језикомъ; на материинимъ језику и т. д.

27. Апр. 1848.

Срп. —

ЗАГОНЕТКА.

(Саобщито Јованъ М. Петровић.)

Я самъ створенъ као и другій човекъ, но ово самъ осимъ свакога: кога годъ сретнемъ или где одемъ, я на врата текъ добро ютро назовемъ, али сви, како кои у мене очи упре, одма и име ми зна, башъ као да ми на челу написано стои, а тога ніе. Како је даље?

СРБСТВУ.

Незубуд'те братцы мили!
Согласіе волности отецъ,
Соедините ваша силы
И рабству чуждему конецъ.

В. Переаславецъ.

Супце зађе, и опетъ се роди,
Мъсецъ расти, пакъ и уштра,
На вѣкове кометъ се изгуби
Тер' опета на небу огране.
Све се меня, съ тимъ и срећа редомъ,
Нит' у Рому Фортуна в крила
Одметнула как' мышляху древни,

Тек' у вѣма, да б' остала посве,
Нит' природа мајија је једномъ
Ка' јест' вишњи теръ другога отаца.
Сви смо једне и истога сыници,
Пакъ инт' силу ол' незнаносташу,
За вѣчну смратити намъ вали.

Ой Србинство! колјно свеславско!
(Столѣтіе за кое зна право)
И ты ћешъ ми воскреснути опетъ,
Та воскреси и време ти веће!!!

Срб' Милошу! звѣздо са Косова!
Десна ти је посветила рука! —
А ты Вуче! рода изданце!
Издала те душа на судишту.

Ой! любави искро одь божанства
Та ой слого! па у свачемъ снаго!
Тебе Србинъ и Србинство вали.
Чуй Србине! позвай брата свога,
А ты роде и породе присниј,
Познай свое! поможено ти је! —

Н. Н.

ТЕБИ,
РОДЕ МОЈ!

(Изъ книге: „Мачъ и Перо.“)

У срцу ми любве чисте
За те, роде, жертва гори:
Прими, драгиј, задай исте;
Майка съ нынъ ти Слава збори:

„Себе познай;“ моји и силу,
Богъ ти у власть коју даде,
За часть дома, срећу миљу,
На врагова изли гаде!

У слободи животъ тражи;
За ю мори, за ю гини;
Вѣромъ срце и духъ снажи,
Съ ума ланце свог' раскини.

Јо народу, себ' што роба
У окови гледа спета!
Подъ засторомъ глухогъ доба
Вѣкомъ стиже смрть га клета!